

Chromosom

Milada Roštejnská

Helena Klímová

Obsah

Chromosom

Stav chromosomů se během buněčného cyklu mění

Eukaryotní DNA je sbalena do chromosomu

Interfázový chromosom

Mitotický chromosom

Použitá literatura

Chromosom

DNA každého organismu kóduje veškerou RNA a proteiny, které jsou potřebné pro vznik jeho buněk.

Jádro typické lidské buňky má průměr přibližně 5-8 μm a obsahuje DNA o délce asi 2 metrů, proto v eukaryotních buňkách jsou enormně dlouhé molekuly DNA asociovány se specifickými proteiny a sbaleny do **chromosomů**.

Obr. 1. Chromosom

Stav chromosomů se během buněčného cyklu mění

Chromosomy se vyskytují v kondenzovaném stavu (sbaleném) jen v malé části buněčného cyklu, a to v době buněčného dělení (jedná se o tzv. **mitotické chromosomy**).

Obr. 1. Chromosom

Obvykle jsou chromosomy značně rozvolněné a vypadají jako jedna dlouhá, tenká, vzájemně propletená vlákna (tzv. **interfázové chromosomy**).

Eukaryotní DNA je sbalena do chromosomu

U eukaryot je DNA v jádře rozdělena mezi sadu různých chromosomů.

Lidská DNA je rozdělena do 22 párů nepohlavních a jednoho páru pohlavních chromosomů.

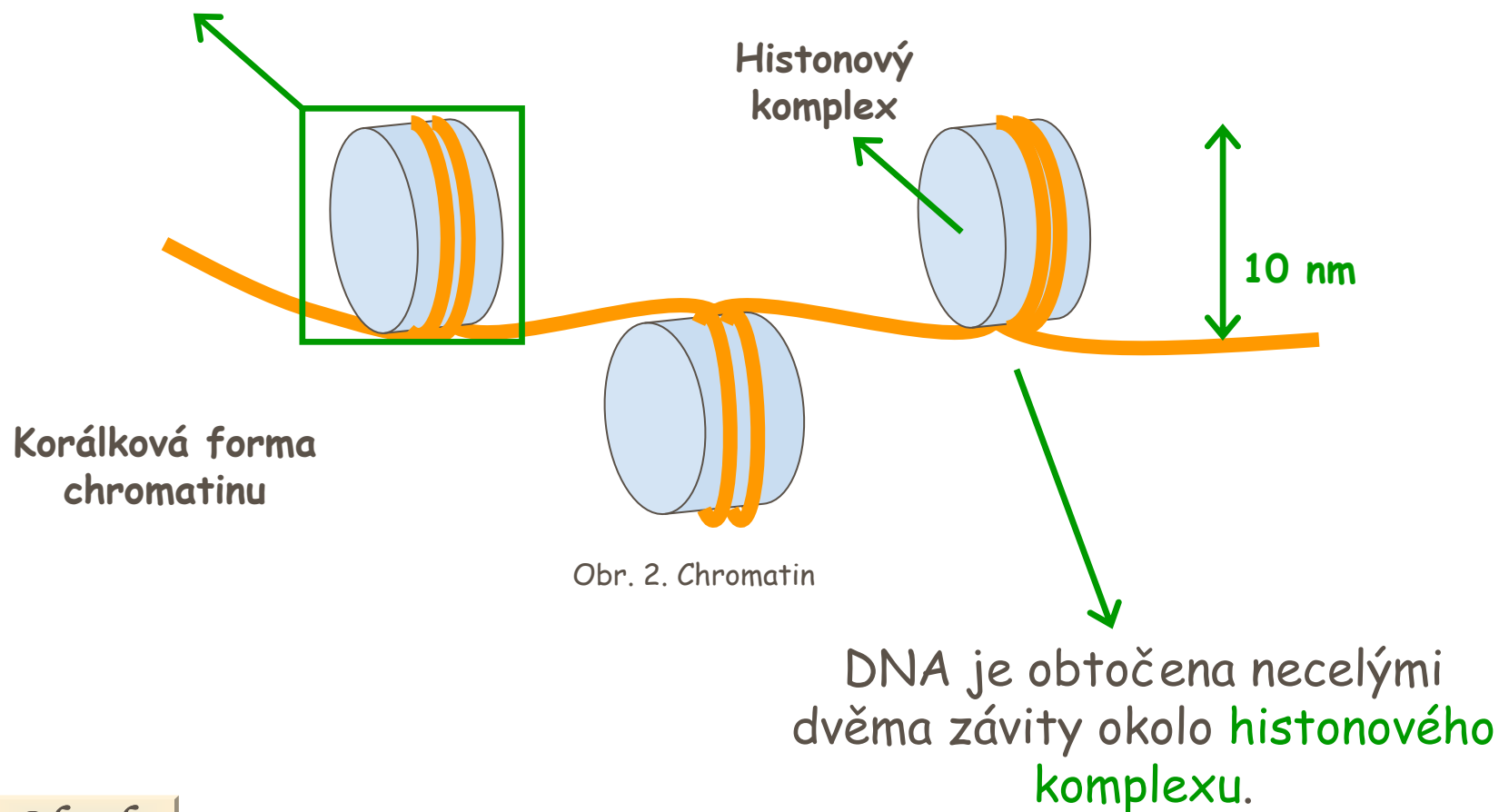
Každý chromosom se skládá z jedné molekuly DNA a komplexu bílkovin - **histonů**, které jsou navázané na DNA, aby umožnily svinutí DNA do kompaktnější struktury. Histonový komplex je tvořen 8 monomery.

Komplex DNA a proteinů se nazývá **chromatin**.

Interfázový chromosom

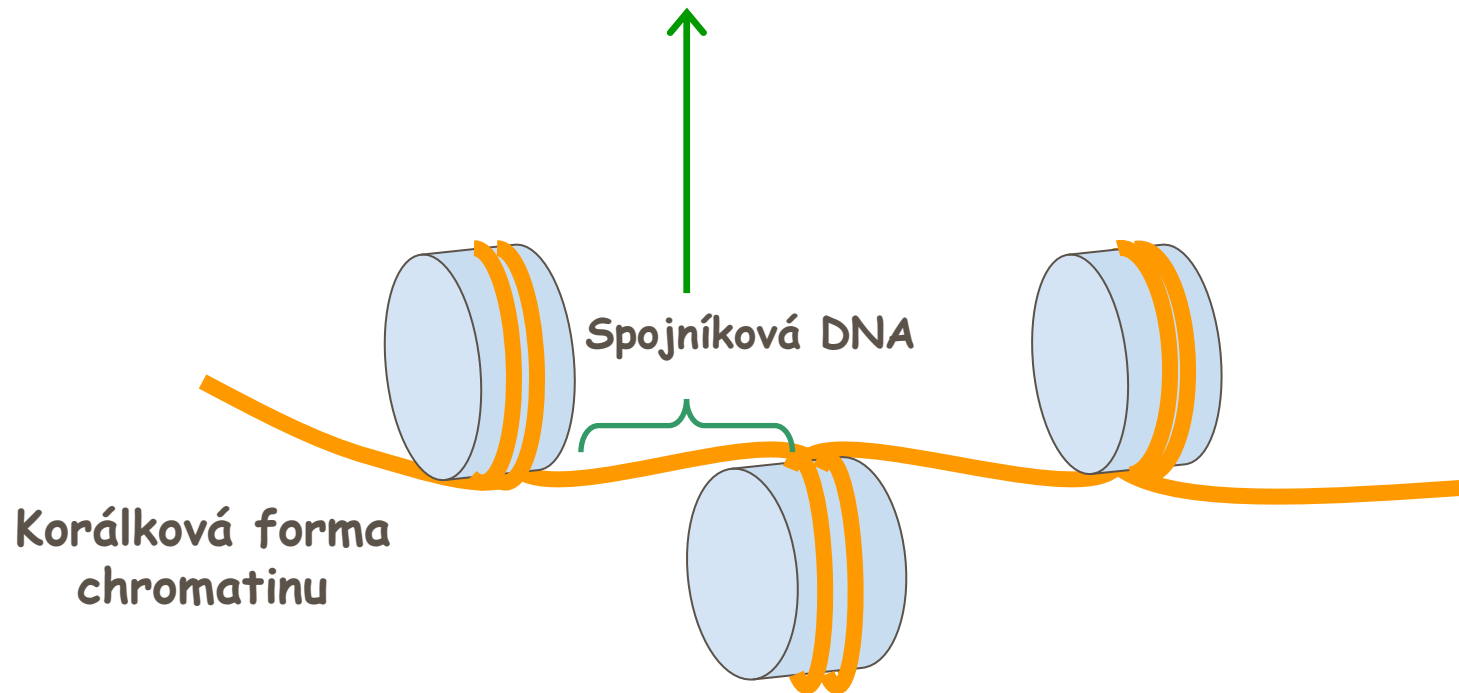
Komplex histonů a dvouřetězcové DNA, která ho obtáčí, se nazývá **nukleosom**.

Jeden histonový komplex má tvar nízkého válce o průměru 8 nm - vzniká tak **10-nm vlákno**.

Interfázový chromosom

Jednotlivé nukleosomy spolu souvisejí kratšími úseky DNA.

Obr. 2. Chromatin

Histony jsou malé proteiny s vysokým obsahem **kladně nabitých aminokyselin** (lysin a arginin). **Tyto pozitivní náboje umožňují pevné navázání histonů na negativně nabitou molekulu DNA.**

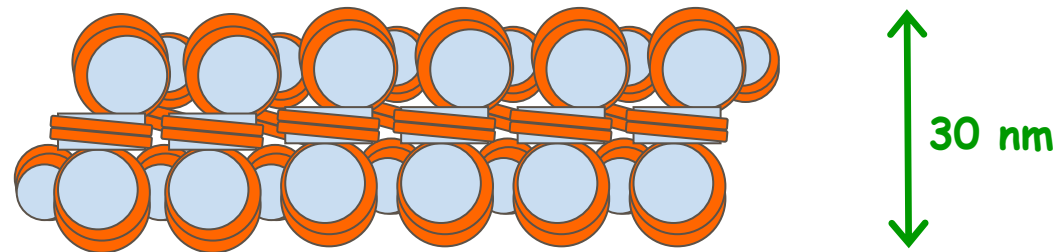
Mitotický chromosom

Před vstupem do mitosy dochází k postupnému sbalování chromatinu.

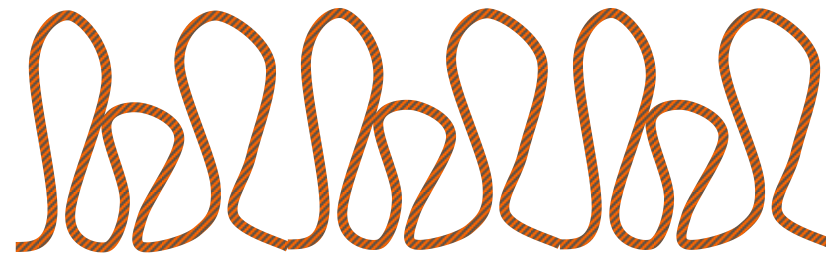
Chromatin se dále stáčí za vzniku tzv. **solenoidu**.

Na jeden závit solenoidu připadá přibližně 6 nukleosomů.
Vzniká tak **30-nm vlákno**.

Obr. 3. 30-nm vlákno

30-nm vlákno je dále organizováno do smyček připojených k centrální ose - tzv. lešení (**scaffold**), které je bílkovinové povahy (nehistonové proteiny).

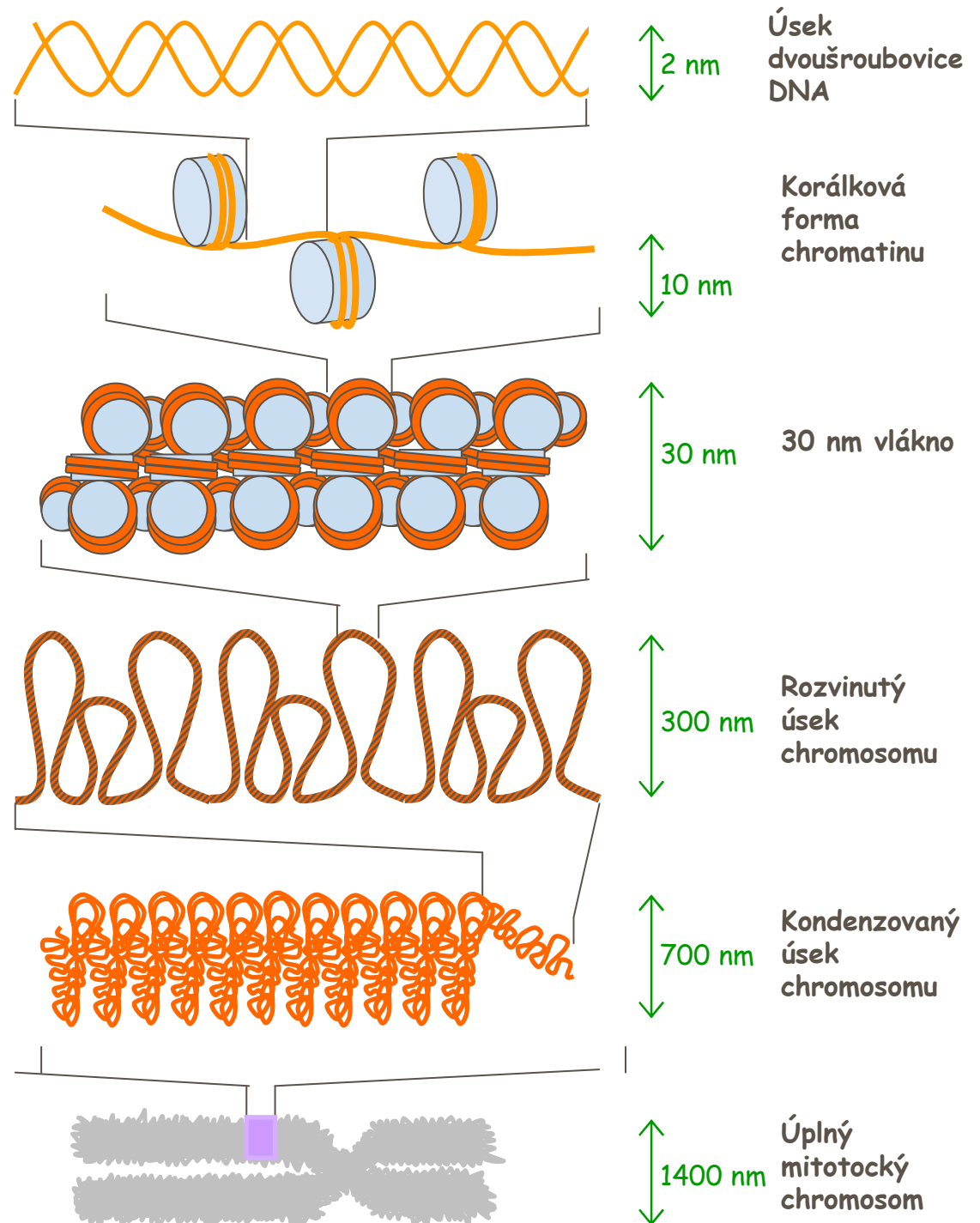

Obr. 4. Organizace 30-nm vlákna do smyček

Solenoid se dále stáčí až na **chromatidu**.

Molekula DNA je stočena do chromatid pouze během jaderného dělení (v mitose).

Obsah

Obr. 5. Struktura mitotického chromosomu

Použitá literatura

[1] ALBERTS, B. a kol. *Základy buněčné biologie*. Ústí nad Labem: Espero Publishing, 1997.

[2] NEČAS, O. a kol. *Obecná biologie pro lékařské fakulty*. Jinočany: Nakladatelství H&H, 2000.

[3] KUBIŠTA, V. *Buněčné základy životních dějů*. Praha: Scientia, 1998.